

VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ REFORMA

INFORMACIJOS SUVESTINĖ Nr. 8. SOCIALINIAI NAUJŪJŲ TAISYKLIŲ ASPEKTAI

Naujomis viešųjų pirkimų taisyklėmis, be kita ko, siekiama padėti įgyvendinti aplinkos, socialinės integracijos ir inovacijų politiką. Socialiniai aspektai, be socialinės integracijos, apima dabartiniiais teisės aktais užtikrinamų teisių paisymą.

- Naujose direktyvose numatyta **horizontalioji socialinė išlyga**.
 - Ja primenama būtinybė vykdyti aplinkos, socialinės ir darbo teisės sričių pareigas, nustatytas Sąjungos, nacionalinėje, tarptautinėje teisėje arba kolektyvinėse sutartyse. Svarbu, kad valstybės narės ir valdžios institucijos užtikrintų, kad darbų vykdymo arba paslaugų teikimo vietose būtų laikomasi taikomų įpareigojimų.
 - Jei įmonė nevykdo tokių savo pareigų, jai gali būti nebeleidžiama dalyvauti viešųjų pirkimų procedūroje.
 - Valdžios institucijos turės atmesti neįprastai mažos kainos pasiūlymus, jei paaiškėtų, kad kaina tokia maža dėl to, kad nesilaikoma Europos Sąjungos, nacionalinėje, tarptautinėje teisėje arba kolektyvinėse sutartyse nustatytų su aplinkos, socialine arba darbo teise susijusių pareigų. Tai nauja kovos su socialiniu dempingu priemonė.
- Rengiant viešuosius pirkimus galima nustatyti **socialinius kriterijus**.
 - Taigi dabar viešieji pirkėjai galės atsižvelgti į numatomų pirkti prekių, paslaugų ir darbų gamybos procesą. Jie galės nutarti skirti sutartį įmonei, kuri tam, kad užtikrintų sutartyje numatytų prekių gamybą arba paslaugų teikimą, įdarbins daugiausia socialiai remtinų žmonių, pavyzdžiui, ilgalaikių bedarbių. Be to, jos galės atsižvelgti į šias užduotis atliekančių darbuotojų darbo sąlygas ir galės jas vertinti ne tik pagal tai, ar jos atitinka privalomus teisinius įpareigojimus.
 - Tačiau šie kriterijai galės būti taikomi tik tiems darbuotojams, kurie dalyvaus sutartyje numatytų pastatų statybose, prekių gamyboje arba paslaugų teikime. Taigi nebus įmanoma reikalauti, kad įmonė vykdytų bendrą socialinės atsakomybės ar poveikio aplinkai atsakomybės politiką, nes šis reikalavimas nėra susijęs su perkamomis konkrečiomis prekėmis arba paslaugomis.
- Skatinant **socialinę integraciją** dabar bus įmanoma **rezervuoti sutartis**:
 - specialioms organizacijoms (globojamoms darbo grupėms) arba socialinėms įmonėms, kurių tikslas – integruoti socialiai remtinus asmenis, kad jos atliktų visų rūšių darbus, teiktų paslaugas arba tiektų prekes. Kad įmonė galėtų dalyvauti tokių rezervuotų sutarčių sudarymo procedūrose, dabar reikalaujama, kad bent 30 % jos darbuotojų būtų socialiai remtini;

- ne pelno įmonėms, kurioms pavesta viešųjų paslaugų teikimo užduotis ir kurios grindžiamos darbuotojų dalyvavimu, kad jos ribotą laiką (ne ilgiau kaip 3 metus) teiktų kai kurias socialines paslaugas.
- **Socialinėms, kultūros, sveikatos** ir dar kelių rūšių paslaugoms, pavyzdžiui, direktyvoje išvardytoms teisinėms, viešbučių, restoranų ir valgyklų paslaugoms, taikoma **nauja supaprastinta tvarka** (plg. Informacijos suvestinę Nr. 6).
 - Ši tvarka taikoma didesnės kaip 750 000 eurų vertės sutartims (kitų sutarčių atveju tai 200 000 eurų). Daroma prielaida, kad mažesnės vertės sutartys, kurioms nėra skiriama ES lėšų, gali dominti tik valstybės narės, kurioje jos sudaromos, įmonės.
 - Viešieji pirkėjai galės priimti pasiūlymus, atitinkančius visus kokybės kriterijus, pavyzdžiui, siūlomų paslaugų prieinamumo, teikimo tęstinumo ir tvarumo kriterijus, kuriuos jos laiko itin svarbiais.
 - Išskyrus pareigą sudaryti įmonėms vienodas sąlygas ir užtikrinti tinkamą (supaprastintos) informacijos apie viešųjų pirkimų konkursą ir informacijos apie sutarties skyrimą sklaidą, atitinkamos procedūros bus atliekamos pagal nacionalines taisykles.
- Naujomis ES taisyklėmis iš valstybių narių neatimama teisė pačioms **spresti, kaip tvarkyti viešąsias paslaugas**.
 - Viešųjų paslaugų teikimo tvarką nustato tik jos pačios. Taigi viešoji institucija gali viešojo intereso užduotis, už kurias ji yra atsakinga, arba atlikti pati, naudodamasi nuosavais ištekliais, arba patikėti šias užduotis išorės subjektams.
 - Viešųjų pirkimų ir koncesijų taisyklės taikomos tik tuo atveju, kai viešoji institucija nutaria pasinaudoti antrąja galimybe ir pareigą teikti paslaugas perduoti išorės subjektams.
 - Valdžios institucijų, pavyzdžiui, savivaldybių, bendradarbiavimas nėra reglamentuojamas viešųjų pirkimų taisyklėmis. Šis bendradarbiavimas dabar užtikrinamas naujomis taisyklėmis, kuriomis nustatytos konkrečios sąlygos (plg. Informacijos suvestinę Nr. 5).
- Kokių nors taisyklių nesilaikantys arba įsipareigojimų nevykdantys ekonominės veiklos vykdytojai **iš viešųjų pirkimų konkurso pašalinami**. Valdžios institucijos nuo šiol privalo pašalinti ekonominės veiklos vykdytojus:
 - jei jie pripažinti kaltais dėl mokesčių arba socialinio draudimo įmokų nemokėjimo. Be to, juos pašalinti galima ir tuo atveju, jei teismo proceso nebuvo, tačiau valdžios institucija turi šių mokesčių arba įmokų nesumokėjimo įrodymą;
 - jei jie pažeidžia horizontaliąją socialinę išlygą (žr. pirmiau).
- Nustatytos specialios **subrangos** nuostatos.

- Kompetentingos nacionalinės institucijos turi užtikrinti, kad būtų laikomasi Europos Sąjungos, nacionalinėje, tarptautinėje teisėje arba kolektyvinėse sutartyse nustatytų su aplinkos, socialine arba darbo teise susijusių pareigų (žr. skyrelį apie horizontaliąją socialinę išlygą), taip pat ir tais atvejais, kai užduotys patikimos subrangovams.
- Vykstant viešųjų pirkimų konkursui įmonėms gali būti privaloma nurodyti, kurią sutartyje numatytą užduočių dalį ji ketina ne atlikti pati, o patikėti subrangovams. Kai kuriais atvejais konkursą laimėjusi įmonė turės pateikti viešajam pirkėjui subrangovų, kurių paslaugomis ketina naudotis, pavadinimus ir kontaktinius duomenis. Šie reikalavimai galės būti taikomi ir subrangovų subrangovams.
- Taigi bus galima nustatyti visus atsakingus asmenis.
- Tam tikrais atvejais subrangovui galės tiesiogiai mokėti perkančioji organizacija.